

УДК: 378.015.31 : 7

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ЗАЛУЧЕННЯ ЇХ ДО АКТИВНОЇ УЧАСТІ В КУЛЬТУРНОМУ ЖИТТІ ВНЗ

А. О. Лаврентьєв

У статті на основі аналізу наукових праць та особистого досвіду, узагальнюючи доробки вчених щодо сутності та специфіки системи естетичного виховання, зазначимо однозначність думки, що найбільш показовою сферою вияву естетичного виховання є культура та мистецтво. Адже загальнолюдські естетичні ідеали, утілені в художній формі, ефективно сприяють психологічній розрядці особистості, досягненню внутрішньої стійкості, духовної стабільності і врівноваженості. В контексті цього одним із найважливіших аспектів естетичного виховання студентів є залучення їх до активної участі в культурно-мистецькому житті ВНЗ.

***Ключові слова:** естетичне виховання, творчість, культура, мистецтво, особистість.*

На сучасному етапі демократичного розвитку українського суспільства особливої гостроти й актуальності набувають питання естетичного виховання студентської молоді. Широка громадськість наполегливо прагне внести суттєві зміни у сферу матеріального і духовного, зосереджуючи при цьому увагу на проблемі розвитку особистості, її ціннісного ставлення до навколишньої дійсності. Потяг до прекрасного, уміння бачити у буденному високе становить одну з етнічних ознак українського народу. Народна педагогіка акцентувала увагу на формуванні естетичного ставлення людини до всіх сфер і проявів її земного життя, природи, праці, громадської діяльності, мистецтва та власної поведінки. Головні орієнтири естетичного виховання вбачалися у тому, щоб навчити кожну особистість жити за неписаними законами краси і благородства: сформувати у підростаючого покоління навички творити прекрасне. Естетичне виховання передбачає

розвиток здібності та бажання бачити й розуміти красу у всіх сферах діяльності людини.

Природно-побутове оточення молоді зорганізовано так, що не розширює її естетичний світогляд, не збагачує досвід емоційно-естетичного сприйняття життєвих реалій. Тому естетичне виховання сучасного молодого покоління набуває особливого значення й актуальності.

Проблема створення виховного середовища як найбільш доцільної форми організації життєдіяльності студентів на засадах розвитку моральних та естетичних ідеалів висвітлено в дослідженнях вітчизняних (І. Бех, О. Безпалько, Л. Виготський, Д. Джола, І. Зверєва, І. Зязюн, В. Кудін, А. Макаренко, Л. Масол, Л. Печко, В. Сластьонін, В. Сухомлинський) та зарубіжних (М. Вебер, Ф. Фідлер, А. Карталов, А. Семашко, В. Разумний) науковців. У своїх працях вони розробляють питання формування системи естетичного виховання; розкривають найважливіші принципи естетичного виховання, визначають його цілі та демонструють його значення у формуванні усіх граней духовного життя людини, визначають завдань педагогічної теорії та практики у вихованні естетично освіченої людини; розглядають гармонійний розвиток особистості в єдності естетичного та етичного в житті. Проблема естетичного виховання молоді завжди знаходилась і продовжує знаходитися в центрі уваги і педагогів, і психологів.

Однак аналіз наукових праць показав, що проблема естетичного виховання студентів засобами залучення їх до активної участі в культурному житті ВНЗ ще недостатньо досліджена як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Тому ми ставимо за мету виявити можливості естетичного виховання молоді у вищій школі шляхом залучення її до участі в культурному житті ВНЗ. Відповідно до мети сформульовані основні завдання:

- визначення суті та специфіки загального естетичного виховання студентів університетів;
- аналіз засобів залучення студентів до участі в культурному житті ВНЗ, як одного з аспектів естетичного виховання.

Естетичне виховання у філософському значенні передбачає якісні зміни рівня естетичної культури об'єкта виховання (індивіда, соціальної групи чи суспільства в цілому). Практично цей процес триває протягом життя: усуваються протиріччя між рівнем естетичної культури людства і

сприйняття, накопичення її окремою особою у конкретний період життєдіяльності. Система освіти покликана забезпечити етичне та естетичне виховання, формування високої гуманістичної культури особистості, здатності протидіяти проявам бездуховності.

Суспільна практика сприяє тому, щоб у сфері людського життя та діяльності знаходили свій повноцінний розвиток найважливіші форми свідомості. Мораль, право, наука, мистецтво несуть у собі значний духовний потенціал, відкривають простір для творчості і самореалізації людини. Проте духовна активність сучасника не виникає сама по собі, вимагає постійної уваги, ціннісного спрямування, конкретної допомоги з боку сім'ї, ВНЗ, суспільства.

Відчуття прекрасного та піднесеного в житті і мистецтві позитивно впливає на духовне самоствердження молоді, надихає її на активне пізнання навколишньої дійсності, стимулює творчу діяльність, збагачує міжособистісні взаємини. Саме тому шкільна і вузівська практики покликані сприяти формуванню у юнаків та дівчат системи естетичного виховання (естетичних цінностей), вміння сприймати, високо цінувати і творчо примножувати естетичні надбання українського народу.

Естетичне виховання студентів ВНЗ є складним і багатогранним явищем, яке можна назвати «системою естетичного виховання». А. Карталов стверджує: система естетичного виховання – це «внутрішньо організована сукупність компонентів (сфер естетичного впливу, засобів, чинників, інститутів, організацій та ін.), що перебувають у певному зв'язку і взаємодії... Структура системи естетичного виховання охоплює такі компоненти: об'єкт естетичного впливу, об'єкт керування системою, естетична цінність, вольова орієнтація. Найбільш загальна структурна модель системи естетичного виховання має такий вигляд: «суб'єкт естетична цінність – об'єкт»[4, с. 33].

Аналогічного погляду дотримується А. Н. Семашко: «Система естетичного виховання включає усю різноманітність естетико-виховної діяльності, тобто основні сфери естетичного впливу, принципи, що визначають зміст, форми і методи роботи». При цьому дослідник зазначає, що існує різний зміст системи на різних рівнях: а) науковий (система виховання виступає у вигляді цілісної теорії); б) навчально-методичний (система, втілена у документах та посібниках, які програмують виховний процес у навчальних закладах); в) практичний (інші рівні знаходять утілення в організації і реальній справі, у

відмінності форм естетичного виховання) [6, с.75–76].

Нині не існує єдиного уявлення про засоби, методи, організаційні форми естетичного виховання. Зокрема, В. Разумний до форм естетичного виховання відносить працю, мистецтво, науково-пізнавальну та ігрову діяльність. «Маючи на увазі взаємозв'язок конкретних форм естетичного виховання, – зазначає він, – ми все ж вважаємо необхідним зробити акцент на їх специфіці, оскільки тільки її аналіз дозволяє виявити естетично-виховні можливості, закладені в них, такі можливості, на використанні яких і вибудовується творчість вихователя»[5, с.141].

Узагальнюючи доробки вчених щодо сутності та специфіки системи естетичного виховання, зазначимо, що однозначною є думка І. Зязюна, Б. Ліхачова, В. Сухомлинського та інших педагогів, що найбільш показовою сферою вияву естетичного виховання є культура та мистецтво [2, с.127]; [8, с.36]; [3, с.12]. Адже загальнолюдські естетичні ідеали, утілені в художній формі, ефективно сприяють психологічній розрядці особистості, досягненню внутрішньої стійкості, духовної стабільності і врівноваженості. В контексті цього одним із найважливіших аспектів естетичного виховання студентів є залучення їх до активної участі в культурно-мистецькому житті ВНЗ.

До найбільш поширених форм культурної діяльності у ВНЗ можна віднести: гуртки художньої самодіяльності; культпоходи у театри, кіно, на виставки, у музеї; народні клуби любителів мистецтва; кіностудії; студентські театри естрадних мініатюр; художні студії; студентські клуби тощо.

Механізм залучення студентів до культурного життя ВНЗ, з метою естетичного виховання складається з трьох основних етапів. Перший – стимулювання у молоді психологічних установок на участь у соціально-культурній творчості; підвищення престижу культурно-мистецьких видів діяльності, що розкриває творчі, особисті, характерологічні якості індивідів. Другий етап – залучення молоді у різні культурно-мистецькі види діяльності, що виходить з їхніх мотивів та інтересів. Основними суб'єктами діяльності на цьому етапі є художні, мистецькі самодіяльні організації, клуби та ін. Змістом третього етапу є матеріально-технічне, організаційно-методичне і кадрове забезпечення діяльності культурно-мистецьких організацій молоді [7, с.13-14].

Як зазначалося вище, форми культурної діяльності у ВНЗ дуже різноманітні. Зокрема, особливу увагу в процесі естетичного виховання

студентів слід приділяти організації художньої самодіяльності у ВНЗ, залучаючи таким чином до культурно-громадського життя велику кількість молоді. До гуртків художньої самодіяльності належать драматичні гуртки, духові оркестри, оркестри народних інструментів, танцювальні колективи, хори тощо. Молодь, зазвичай, із задоволенням бере участь у згаданих гуртках, оскільки учасники художньої самодіяльності отримують можливість реалізувати свій творчий потенціал.

Зауважимо, що студентське захоплення художньою самодіяльністю змінило кардинально життя багатьох випускників навчальних закладів, деякі зробили кар'єри оперних та естрадних співаків. Наприклад, солістами Київського театру опери та балету стали Є. Мірошниченко (колишня студентка профтехучилища), 1957 р. закінчила Київську консерваторію, та А. Солов'яненко, випускник Донецького політеху 1954 р., 1978 р. закінчив Київську консерваторію.

Ще однією формою культурного життя ВНЗ, що впливає на естетичне виховання молоді, є студентські клуби. В рамках діяльності клубів доцільно проводити тематичні вечори, клуби за інтересами, концерти самодіяльності, бали, екскурсії і «маївки», вечори танців тощо. Також студентів можна залучали до проведення усних альманахів, випуску стіннівок, обговорення нових театральних вистав, кінофільмів, організувати зустрічі з видатними акторами, режисерами та художніми і музичними колективами; діяльності інститутської періодичної преси та ін.

Неабиякий інтерес у багатьох студентів викликають театральні студії. Естетичному вихованню сприяє використання студентами у своїх виставах різноманітного арсеналу засобів: пантоміми, світла, слова, танцю тощо.

Також сприяє естетичному вихованню публічно-видовищне споживання культури, а саме колективні студентські культпоходи до театрів, кінотеатрів, музеїв, з подальшим їх обговоренням у групах. Зазвичай молодь, яка приїжджає на навчання у великі міста із сіл та маленьких містечок, розуміючи культурну перевагу міських студентів, намагається всіляко зменшити наявну культурну прірву. Характерно, що найбільш активними відвідувачами театрів, музеїв, вечорів-зустрічей із відомими громадськими та культурними діячами, письменниками є саме студенти – вихідці з сільської місцевості та маленьких містечок.

Естетичному вихованню сприяють надзвичайно популярні (на сьогодні) серед студентської молоді зустрічі веселих та кмітливих (КВК) між університетськими та інститутськими студентськими командами. Зазвичай авторами гумористичних сценаріїв тут виступають самі студенти. А як відомо, однією з дієвих форм естетичного виховання є письмова творча робота студентів, яка полягає не тільки у написанні сценаріїв, а також віршів, прози тощо, і їй повинна бути спрямована насамперед на розкриття краси людської думки, естетики мислення.

Невід'ємною частиною студентського життя є спорт, який входить до структури фізичної культури, яка являє собою складне суспільне явище, що не обмежується вирішенням завдань фізичного розвитку, а й виконує інші соціальні функції суспільства в галузі моралі, виховання, етики. У спортивних секціях вищих навчальних закладів займається, зокрема, професійно велика кількість молоді. Студенти беруть участь у спортивних олімпіадах, виборюють олімпійські золоті, срібні та бронзові нагороди. Спортивне дозвілля також включає фізичні заняття, туризм.

Загалом, для сучасного етапу естетичного виховання у вищих закладах освіти характерна нерівномірність розвитку різних видів художньої самодіяльності. Наприклад, при достатньо широкому залученні студентів до музичного мистецтва та художньої самодіяльності досить обмеженою є кількість драматичних гуртків, літературних об'єднань, кіногуртків, студій образотворчого мистецтва та ін. [1, с.10].

У процесі естетичного виховання шляхом залучення студентів до активної участі в культурному житті ВНЗ необхідно, на нашу думку, постійно враховувати два головних завдання: об'єктивні вимоги суспільства, держави щодо всебічного і гармонійного розвитку особистості, що відбувається під час масових форм виховної роботи. А з другого боку – специфіку духовного світу окремої людини, яка полягає в її окремоті, в її внутрішньому автономному світі й індивідуальних переживаннях під впливом прекрасного, трагічного, комічного чи потворного.

Отже, найбільш показовою сферою вияву естетичного виховання студентської молоді є культура та мистецтво. В контексті цього одним із найважливіших аспектів естетичного виховання студентів є залучення їх до активної участі в культурно-мистецькому житті ВНЗ. До найбільш поширених форм культурної діяльності, що сприятиме естетичному вихованню студентів, можна віднести: гуртки художньої самодіяльності,

клуби любителів мистецтва; кіностудії; студентські театри естрадних мініатюр; художні студії; студентські клуби тощо. Механізм залучення студентів до культурного життя ВНЗ, з метою естетичного виховання складається з трьох основних етапів: стимулювання у молоді психологічних установок на участь у соціально-культурній творчості; залучення молоді у різні культурно-мистецькі види діяльності; матеріально-технічне, організаційно-методичне і кадрове забезпечення діяльності культурно-мистецьких організацій молоді. При цьому постійно потрібно враховувати два головних завдання: об'єктивні вимоги суспільства, держави щодо всебічного і гармонійного розвитку особистості, що відбувається під час масових форм виховної роботи та специфіку духовного світу окремої людини.

Перспективи подальших досліджень, у даному контексті, ми вбачаємо у детальному вивченні конкретних форм культурної діяльності у ВНЗ та виявленні їхнього естетично-виховного впливу на студентську молодь.

Література

1. Бані-Ісса Х.М. Естетичне виховання у вищих навчальних закладах України сучасний період. Автореф. ... канд. пед. наук. 13.00.01 - Луганськ 2002. – 20с.
2. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії / І.А. Зязюн // Наук.-метод. посібник. - К.: МАУП. - 2000. - 312 с.
3. Эстетическое воспитание: вопросы системного подхода / Под ред. Б.Т.Лихачева. - М.: Педагогика, 1980. - 136 с
4. Карталов А. Система эстетического воспитания студентов / А. Карталов // Эстет. Воспитаниестудентов: сб. науч.ст. - М.: [б. и.], 1980. - С.33 - 40.
5. Разумный В. Эстетическое воспитание: сущность, форма, методы/ В.Разумный. - М.:Мысль,1989. - 190 с.
6. Семашко А. Система и принципы эстетического воспитания студентов /А.Семашко // Эстетическое воспитание студентов: сб. науч.ст. - М.: Политиздат, 1980. - С.75– 80.
7. Суртаев В.Я. Социально-педагогические особенности молодежного досуга: Учебное пособие / Суртаев В. Я. - Ростов-на-Дону, 1997. – 200 с.
8. Сухомлинский В.А. Воспитание и самовоспитание / В.А.Сухомлинский // Советская педагогика. - 1965. - № 2. - с. 34-40.

ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ СТУДЕНТОВ СРЕДСТВАМИ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИХ К АКТИВНОМУ УЧАСТИЮ В КУЛЬТУРНОЙ ЖИЗНИ ВУЗА

А. О. Лаврентьев

В статье на основе анализа научных трудов и личного опыта, обобщая доработки ученых относительно сущности и специфики системы эстетического воспитания, отметим однозначность мысли, что наиболее показательной сферой проявления эстетического воспитания является культура и искусство. Ведь общечеловеческие эстетические идеалы, воплощенные в художественной форме, эффективно способствуют психологической разрядке личности, достижению внутренней стойкости, духовной стабильности и уравновешенности. В контексте этого одним из важнейших аспектов эстетического воспитания студентов есть привлечение их к активному участию в культурно-художественной жизни вуза.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, творчество, культура, искусство, личность.

AESTHETIC EDUCATION OF STUDENTS BY MEANS OF ACTIVE PARTICIPATION ENCOURAGEMENT IN CULTURAL LIFE OF A UNIVERSITY

A.O.Lavrentyev

In the article grounded on the analysis of research works and personal experience and summarizing the ideas on the essence of education system the author defines culture and art as the key spheres of aesthetic development. So, societal aesthetic ideals embodied in artistic form effectively assist in individual's psychological relaxation, inner determination achievement, spiritual stability and balance. In the context one of the main aspect of aesthetic education of students is their involvement in active participation in cultural life of a university.

Key words: aesthetic education, creativity, culture, art, individual.

Лаврентьев А. О. – аспирант, викладач кафедри співів і диригування Інституту культури і мистецтв Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Луганськ, Україна). E-mail: lavrentyev.anatol@rambler.ru

Lavrent'ev A. O. – Postgraduate student, Lecturer of the Chair of Singing and Direction of the Institute of Culture and Arts of Luhans'k Taras Shevchenko National University (Luhans'k, Ukraine). E-mail: lavrentyev.anatol@rambler.ru

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Л. М. Сбітнева

Reviewer – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Sbitneva L.M.